

„Mindenki másképp csinálja!”

Schuchné Rumpli Henriette – Lukács Rita -
Németh Renáta - Sárdy Boglárka

ELTE Gyakorló Óvoda és Egységes
Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény
gyakovoda@barczy.elte.hu

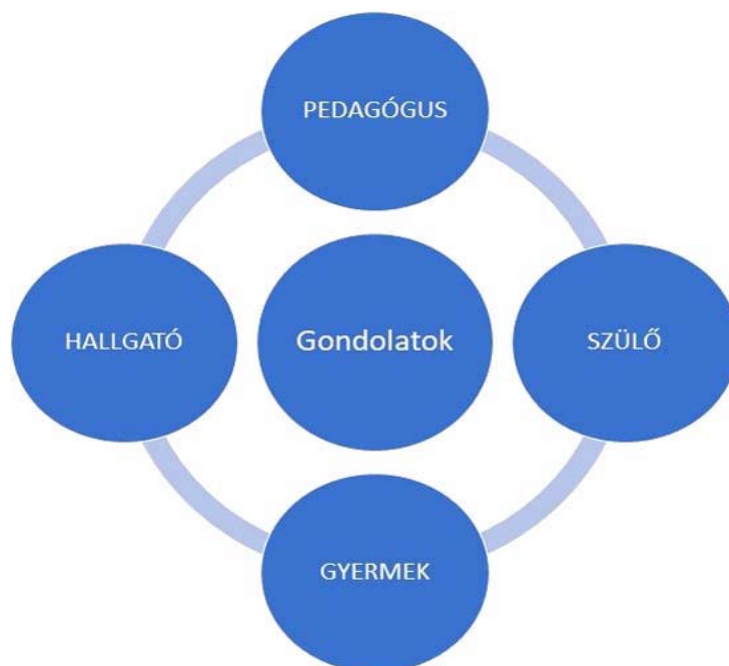
Összefoglaló

Hogyan éltük/éljük meg az online létet mint gyermek, szülő, logopédus tanár, BGGYK hallgató logopédiai szakirányon? A cikkben a beszéd fogyatékos gyermekeket ellátó gyakorlóintézmény különböző szinterein szerzett tapasztalataink kerülnek bemutatásra a koragyermekkori intervenció, a logopédiai óvodai fejlesztés és a BGGYK logopédia szakirányú hallgatók évközi gyakorlatának tükrében. Számos gondolat merült fel bennünk a témával kapcsolatban, amelyeket szeretnénk megosztani. Tapasztalatokról írunk, nem felmérések, kutatások eredményeiről, saját szakmai és emberi tükreinken keresztül.

Kulcsszavak: telelogopédia, IKT, támogató segítségnyújtás, tapasztalatok.

Bevezető

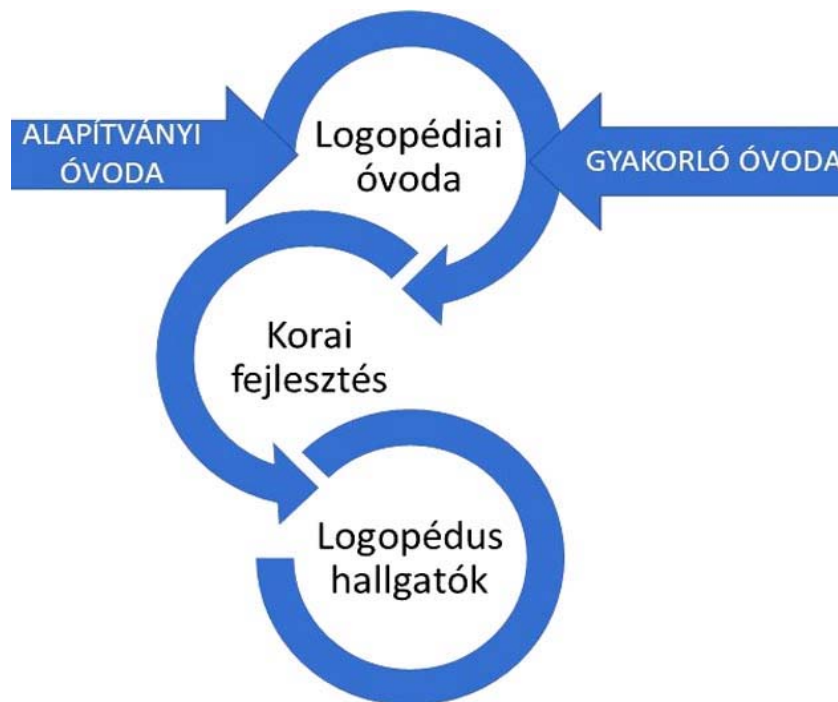
Gyorsan változó világunkban egyre nagyobb szerep jut az IKT eszközök alkalmazásának az oktatási folyamatokban. Az utóbbi egy évben a pandémia helyzet miatt különösen elterjedtté váltak a különböző eszközök és az ezekhez kapcsolódó oktatási lehetőségek is, azaz egyre nagyobb mértékben jelennek meg a terápiás folyamatokban is, nem csak a tanügyigazgatási területen. Kritikával és körültekintően kell terveznünk számos tényezőt figyelembe véve ahhoz, hogy hitelesen és hatékonyan tudjuk a gyermekek fejlődését segíteni, a szülőket lélekben erősíteni, az egyetemi hallgatókat motiválni és felkészíteni a gyakorlati munkára. Ennek a sokrétű feladatnak a komplexitását szemlélteti az 1. ábra.

1. ábra

Szinterek, korosztályok, szempontok

Az alábbi diagram szemlélteti, hogy tapasztalatainkat milyen szintereken szereztük az eltelt időszakban. Egy kolléganőnk alapítványi óvodában dolgozott a pandémia első szakaszában, amely más megközelítést kívánt a jelenlegi, intézményünk óvodájában elvárt helyzettől. Fontosnak tartjuk ennek bemutatását a téma szempontjából. A korai fejlesztés szakszolgálati keretei is más lehetőségeket indikálnak, alapvetően a korosztály életkori sajátosságából adódóan is. A logopédus hallgatók felnőttként élik át az online és a hibrid oktatás nehézségeit és pozitívumait egyaránt. Fontos megemlíteni, hogy a „telegopédia” esetében nem hanyagolható el a humán erőforrás mellett a tárgyi erőforrás szerepe, a családok és a pedagógusok eltérő lehetőségei, az egységes intézményi koncepció megvalósulása.

2. ábra

Az eltelt idő alatt széles körű tapasztalatot szerzünk az IKT eszközök logopédiában történő alkalmazásában. Látjuk, hogy miben és hogyan tud segíteni a gyermekek készségeinek fejlesztésében, de elsősorban az intézményünkben fejlesztett sajátos nevelési igényű gyermekek készségeinek szinten tartásában. A járványhelyzet felerősítette az igényt mind a szülők, mind a pedagógusok, mind az egyetemi hallgatók részéről az új utak, lehetőségek kidolgozására, alkalmazására a logopédiai, gyakorlatvezetői munkában. Fontos, hogy körültekintően, reflektív módon használjuk ezeket a lehetőséget, és valóban egyéni szükségleteknek megfelelően készítsünk feladatokat vagy válogassunk a kész feladatbankokból.

Telegopédia egy alapítványi óvodában (Lukács Rita)

A koronavírus-járvány első hulláma egy alapítványi óvodában ért, ahol beszéd fogyatékos gyermekeket láttam el. Mivel abban az óvodában eltérő formában valósult meg a gyermekek ellátása, mint jelenlegi munkahelyemen, a karantén idején is eltérő módon történt a fejlesztés. Abban az intézményben akkor az online logopédiai foglalkozást választottuk. Több szempontot vettünk figyelembe, amikor erre a döntésre jutottunk.

- Az alapítványi óvoda részben alapítványi fenntartású, a szülők hozzájárulási díjat fizetnek, így juthatnak hozzá az alapellátáshoz.

- A szülők jogos elvárása a fejlesztés folyamatossága.
- A pedagógusok igénye a minél hatékonyabb terápia iránti megfelelés.

Az óvodában három intenzív logopédiai csoport működött, mindegyik csoportot 1-1 logopédus látott el. A napi logopédiai fejlesztések 3-4 fős kiscsoportos formában valósultak meg. A hatékony terápiás ellátás érdekében az óvodába jelentkező gyermekek komplex gyógypedagógiai – logopédiai vizsgálaton vettek részt. Az óvodai felvétel fontos kritériumai voltak a csoportos fejleszthetőség érdekében az irányíthatóság, az együttműködési készség, a figyelmi funkciók érettsége.

A csoportban projekt módszerrel dolgoztunk. A szülők minden félév elején kaptak egy projekt kalendáriumot, amelyben nyomon követhették, mikor milyen témában mélyedünk el. Ez által szülői szerepüket megtartva aktív részesei lehettek gyermekük fejlesztésének.

A csoportba járó 12 gyermek közül 8 tanköteles korú volt, közülük 5-en kezdték meg az iskolát szeptemberben. 1 kislány 5;2 éves, 3 kislány 4-4;6 éves volt.

A csoport fele 3-4 éve járt hozzám logopédiára. Rendkívül szoros munkakapcsolatot ápolunk az óvodapedagógussal együtt a családokkal.

Kollegáimmal teljes mértékű tapasztalatlansággal kezdtünk bele az online térben tartott foglalkozásokba. Első lépésként mindenképpen fontosnak tartottuk a keretek meghatározását.

E-mailt küldtünk a szülőknek, amelyben az online foglalkozások feltételeit rögzítettük.

- Óvodáskorban szükséges és elengedhetetlen a szülő aktív részvétele.
- A család teremtsen nyugodt légkört, a háttérben ne szóljon zene, tévé!
- A szülők lehetőleg biztosítsanak egy tanulószarkot, ahol asztalnál, széken ülve tud a gyermek dolgozni!
- A jól ismert és szükséges eszközöket szerezzék be (tükör, zizi, ropi, pálcika, spatula, szívószál), készítsék elő a foglalkozásokra!

Órarendet készítettem, amelybe a szülők heti 2-szer beírhatták gyermekük nevét. Az egyéni logopédiai fejlesztés mellett heti kétszer kiscsoportos diszlexia prevenciót is tartottam.

A foglalkozások időtartamát az életkori sajátosságokat figyelembe véve fél órában állapítottam meg. A foglalkozás menetét nagyon részletesen leírtam, és minden foglalkozást megelőző napon elküldtem a szülőknek, akik így felkészülten várták bejelentkezésem.

A logopédiai foglalkozásokat a már megszokott menet szerint építettem fel. A három 4 éves gyermek esetében a projektekhez kapcsolódó, mozgással kísért mondókák, az indirekt hangutánzások, ciklizálások és a szintaktikai, grammatikai rendszer építése volt a fő pillére a fejlesztéseknek. Egy kislány gördülékenyen elfogadta online jelenlétemet és a szülőkkel együttműködve jól haladtunk. Két gyermek esetében azonban nehézségekbe ütköztem. Az egyik kislány teljesen elutasította ezt a kommunikációs formát. A másik kislány eleinte, ha nehézkesen is, de irányítható és együttműködő volt, később egyre szófogatlanabbá vált az online foglalkozásokon. Úgy gondolom, ebben az életkorban különösen fontos a személyes kapcsolat, az érzelmi jelenlét, a biztonságos, elfogadó légkör megteremtése, mely online térben kevésbé érzékeltethető. A gyermekek reakciója teljesen természetes volt, más megoldást kellett találnom, amely illeszkedett egyéni szükségleteikhez. A szülőkkel megbeszéltük, hogy velük maradok online kontaktban és beszámolnak nekem arról, hogyan sikerült az elküldött feladatok alapján a gyakorlás, mi keltette fel a gyermekek érdeklődését, mi az, ami esetleg nehezebben ment és további gyakorlást igényel. Ez a lehetőség megnyugtatta a szülőket, a hetenkénti konzultációk támaszt jelentettek számukra.

A két 5 éves gyermek már második éve járt hozzám. A beszédfejlődésük látványosan megindult, a szintaktikai, morfológiai nyelvi rendszer építését tovább folytattam a munkatankönyvünk képei alapján. A projektekhez kapcsolódó versek és szókincsbővítést célzó képanyagok mellett az artikuláció fejlesztését is folytattuk. Szerencsére mindkét gyermeknél megtörtént az új beszédhang kialakítása

még a jelenléti foglalkozásokon, így annak automatizálását, illetve zöngésítését online formában megtudtuk valósítani.

A tanköteles korú gyermekek többségénél a fő cél az artikuláció javítása és az iskolaelőkészítés volt, de tovább folytatódott a nyelvi rendszerezés (szemantikai és szintaktikai, morfológiai szinten egyaránt) is. A nyolc gyermekből hatnál gördülékenyen folytak a foglalkozások, ennek érdekében a 30 perces foglalkozásokat mozgásba ágyazott figyelemfejlesztő gyakorlatokkal is kiegészítettem. Két gyermeknél jelentkezett átmeneti nehézség. Az egyik gyermek komoly figyelemzavarral és autisztikus tünetekkel küzdött, melyeket a szülők (főként az édesanya) nehezen fogadtak el, a diagnosztizálás kezdeti szakaszában jártak. A kislány a megszokott feladatoknál jól együttműködött, de figyelme gyakran elterelődött, illetve megjelentek azok a sztereotíp viselkedésformák, melyeket a személyes jelenlét során is tapasztaltunk nála. Az anyában mindez feszültséget generált, ami néhány alkalommal rossz hangulatúvá tette a foglalkozást. Több konzultációval segítettem az édesanyát gyermeke problémájának elfogadásához, valamint az órán a kooterapeutai szerepet az édesapa, majd a nagyszülők vették át. A másik kisfiúnál a beszéd fogyatékoság mellett az enyhe értelmi elmaradás és a szintén komoly figyelmi érintettség is nehezítette a közös munkát. A gyermeket az elfogadó, végtelenül türelmes és segítőkész anyukája segítette át a nehézségeken.

Tapasztalatok

Nagycsoportos óvodás korban a sajátos nevelési igényű beszéd fogyatékos gyermekeknél alkalmazható az online oktatási forma. Az online foglalkoztatás nagymértékben függ a gyermek figyelmi funkciójának érettségétől. Alapfeltétele a feladattudat kialakulása, a feladattartás megfelelő szintje.

Fiatalabb életkorban szükséges az egyéni mérlegelés, inkább a szülővel való konzultációra, tanácsadásra helyeződik a hangsúly a hatékonyabb fejlesztés érdekében.

Mivel a szülőnek aktív a jelenléte a foglalkozáson, a gyermek-logopédus, a gyermek-szülő érzelmi kapcsolat egyaránt hat a terápiára. Ha a gyermek-szülő közötti kapcsolat konfliktussal terhelt (gyermek problémájának elfogadása, nehézségek a nevelésben), az megjelenik a foglalkozásokon és megnehezíti (ellehetetleníti) a terápiát. A sajátos nevelési igényű gyermekek szülei nehéz és hosszú utat járnak be, mire képesek elfogadni gyermekük problémáját. Azokkal a családokkal, akik még e folyamat elején járnak, körültekintően kell döntenünk a fejlesztések módjáról és rugalmasnak, nyitottnak kell maradnunk minden megoldás iránt. Ha érzékeljük a nehézséget, biztosítsuk a szülőt támogatásunkról és keressünk kompromisszumon nyugvó, kölcsönösen elfogadható megoldást.

Telelogopédia ELTE gyakorló óvoda (Sárdy Boglárka—Schuchné Rumppli Henriette)

A gyakorlóintézmény logopédiai óvodájában a veszélyhelyzet alatt tovább folytatódott a logopédiai tevékenység.

A fejlesztési lehetőségek meghatározásához a következő tényezőket mérlegeltük:

- köznevelés elvárásai — kormányrendeletek;
- egységes megvalósíthatóság intézményi szinten;
- szakmai igény és igényesség;
- szülők igénye és lehetőségeik;
- gyermekek életkora, egyéni adottságok;
- tárgyi feltételek;
- kapcsolattartás lehetőségei, gyakorisága.

Gyakorlóintézménykén kötelességünknek éreztük (bár jogszabály nem kötelezett), hogy biztosítsuk a gyermekek számára a „fejlesztés” folyamatosságát életkornak, egyéni képességeknek, fejlettségnek megfelelően feladatadással, konzultációval. Felelősséget éreztünk a családok iránt, nem szerettük

volna őket magukra hagyni, ezért kerestük a lehetőségeket, hogyan tudnánk segíteni a járványhelyzet alatt.

Megfigyelések, észrevételek

A szülők egy része szívesen fogadta, elvárta az otthoni gyakorláshoz a feladatokat, az útmutatást. Mások nem igényelték, sőt egyértelműen elutasították kezdeményezéseinket. A családok változó intenzitással vettek részt a közös munkában.

- A szülők egy része munkába járt, ezért otthon nem tudott foglalkozni gyermekével (megköszönték, értékelték munkánkat, felvállalták saját nehézségeiket), nagymama, bébi-szitter segítségét vették igénybe a gyermekfelügyeletre.
- A szülők másik része otthonról dolgozott, éppen ezért kevés időt tudott gyermekére fordítani.
- Néhány szülő egyáltalán nem kívánt együttműködni, a kezdeményezéseinkre sem reagált. Az okokat nem ismertük minden esetben.
- A „haladni” vágyó családok minden felkínált lehetőséget elfogadtak, aktívak, együttműködőek és kreatívak voltak a közös munkában.

Szélsőséges helyzeteket tapasztaltunk a családok eltérő lehetőségei miatt, melyek leggyakrabban technikai, anyagi háttérűek voltak.

- Csak mobiltelefon állt a családok rendelkezésére.
- A családon belül többen használtak egy laptopot, az iskoláskorú testvér elsőbbséget élvezett.
- Nem volt nyomtatási lehetőség.
- Az együtt töltött idő, a nyugodt körülmények biztosítása nehezen volt megvalósítható, mert kicsi a lakás (többen vannak otthon; figyelmet igényel a kistestvér...)

A szülők anyagi helyzetét figyelembe véve külön eszközbeszerzéssel nem terheltük a családokat, de ha kérték, akkor javasoltunk lehetőségeket az eszközökre.

Egyéni szükségletekhez igazodó feladatokat készítettünk a gyermekeknek, amelyeket a szülői visszajelzést követően – ha az lehetséges volt – tovább alakítottunk. Vártuk is a szülők folyamatos visszacsatolását.

Fontos megemlíteni, hogy súlyos állapotú beszéd fogyatékos, gyakran halmozott problémával küzdő gyermekek otthoni fejlesztéséről volt szó. Olyan gyermekekről, akik óvodai környezetben, kétszemélyes fejlesztési helyzetben is kihívást jelentenek a logopédus számára, hogy feladathelyzetben tudja tartani őket. A gyermekek fejlesztéséhez szükséges és elengedhetetlen az irányító, támogató, direkt segítség. A szülő nem fejlesztője a gyermekének, nem tudja azt a hatást elérni, amit a szakember, ezért kudarcként is megélheti a helyzetet. A szülő-gyermek együttlétet további tényezők is befolyásolták.

- Szoktak-e együtt játszani, „tanulni”? Mennyire tudják bevonni gyermeküket a közös játékba, feladathelyzetbe?
- Reálisan látják-e gyermekük fejlettségét?
- Gyermekükkel kapcsolatban reálisak-e az elvárásaik?

Figyelembe vettük az általunk megvizsgált tényezőket, ezért a családokkal való kapcsolattartásra, kommunikációra, a segítő támogatásra helyeztük a hangsúlyt. Arra, hogy a gyermekek a feladatok kapcsán élményszerű együttlétben töltsék el az időt szüleikkel.

Azt szerettük volna, hogy a szülők, de akár a gyermekek is választhassanak a feladatok közül, minden nap azt és annyit gyakoroljanak, ami érdekes a számukra, amennyi jólesik, fenntartva a sikerélményt, a motivációt.

A szülőknek „Útmutatót” készítettünk, amelyben javaslatokat fogalmaztunk meg a közös gyakorláshoz: Mennyit? Mit? Hogyan? Mikor? Hányszor? Mit vegyenek figyelembe? Mit várjanak el a gyermektől?

Az otthoni gyakorláshoz egyéniesített feladatsort készítettünk a már kialakított készségek szinten tartásához, amit rendszeresen küldtünk e-mailben a szülőknek.

A feladatokkal kapcsolatos kérdéseiket szintén e-mailben vagy telefonon beszélhették meg a logopédussal.

A szülők igény szerint felvehették a kapcsolatot a pszichológussal is.

Logopédiai foglalkozások tartalmi elemei

A feladatsorok összeállításánál törekedtünk a komplexitásra. Javasoltuk a szülők számára a mozgással kísért mondókázást, a játékos hangutánzást, ciklizálásokat. Változatos gyakorlatokat kínáltunk a beszédszervi mozgások ügyesítéséhez. Szókincsbővítéshez, szókincs aktivizáláshoz, szókincs rendszerezéshez és a grammatikai rendszer kiépítéséhez javasoltunk otthon található kedvenc mesekönyveket, játékokat, képgyűjtemény-készítést, androidos alkalmazásokat, általunk ellenőrzött internetes játékokat stb. Az iskolára való felkészítést többek között feladatlapokkal, internetes alkalmazásokkal segítettük.

Változatos, mozgást igénylő feladatokat kínáltunk fel, hogy ne csak papír-ceruza feladat helyzetben dolgozzanak a gyermekek. Azokat a feladattípusokat ismételtettük a gyermekekkel, melyeket korábban már gyakoroltunk. Olyan feladatlapokat készítettünk, amelyeket nem kellett kinyomtatni, a digitális eszközökön megtekinthették a gyermekek. Ezeket szívesen is használták. A szülők a hétköznapi tevékenységekhez is hozzákapcsolhatták az ismeretanyagokat.

Mit nem vártunk el a szülőktől?

- Amit nem tud végrehajtani, kivitelezni.
- Ami mégsem megy a gyermeknek a szülővel (csak a logopédussal).
- Új feladattípust, amelyet neki kell megtanítani a gyermeknek.

Tapasztalatok

A sikeresség nagymértékben függött

- a gyermek életkorától, figyelmi érettségétől, feladattudatától,
- a családok és a pedagógusok technikai és anyagi lehetőségeitől,
- a családok terhelhetőségétől,
- a szülő-logopédus aktuális kapcsolati szintjétől:
 - Milyen gyakori a kommunikáció? (Van-e?)
 - Mióta állnak kapcsolatban egymással?
 - Mennyire érzi partnernek magát a szülő?
 - Mennyi segítséget igényel a szülő?
 - Elégedettség mértékétől: érti-e, elfogadja-e, megfelelőnek tartja-e a szülő a kapott feladatokat?
 - A szülő esetleges szereptévesztésétől, ezért előzetesen fontos az otthoni foglalkozás kereteinek tisztázása.

Telelogopédia — Korai fejlesztés, gondozás és tanácsadás (Németh Renáta)

Az Intézményünkben folyó korai fejlesztés és gondozás gyakorlatát is jelentősen átírta a pandémia.

A korai fejlesztés alapelvei közül kiemelkedő jelentőségű a családközpontú szemlélet, miszerint a gyermeket az ő szűkebb környezetével, a családjával együtt egy egységnek tekintjük, ezáltal az egész családot támogatásban részesítjük az ő egyéni igényeiknek megfelelően.

Azt tapasztaltuk, hogy a járványhelyzet ideje alatt a családok egyéni igényei jelentősen megváltoztak, a fejlesztés fontosságát bizonyos esetekben felülírták más tényezők. A családoknak tehát másfajta segítségre volt szükségük, mint korábban, és nekünk is másfajta segítségadásra volt lehetőségünk a rendszeres személyes találkozás lehetőségének hiányában.

Fontos alappillére a sikeres korai fejlesztésnek a szülő-szakember közötti szoros, bizalmon alapuló partneri kapcsolat, melynek fenntartása az említett időszakban többször szintén nehézségbe ütközött. Ezek okai többek között, hogy a szülő (sokszor akarata ellenére) koofterapeuta szerepbe kényszerült, amit a rá háruló egyébként is megnövekedett terhek miatt érthető módon nehezen élt meg. A szoros kapcsolat is idővel valamelyest lazult. (A családok közt akadt olyan, aki földrajzilag is eltávolodott – például vidékre költözött ezekre a hónapokra.) Más esetben pedig arról volt szó, hogy a szülőnek érzékelhetően nem maradt már kapacitása vagy motivációja több gyermeke és a saját otthoni munkavégzése mellett a személyes találkozásokat nélkülöző kapcsolattartásra.

Egy következő sarkalatos pontja a korai fejlesztésnek a terápiás háromszög kialakítása és fenntartása. Ez a fizikai izoláció miatt ugyancsak sérült, a szakember kisebb-nagyobb mértékben, de kívül rekedt.

A fentiekből jól látható, hogy a speciális helyzet speciális feladatok elé állított bennünket. Ilyen volt például a szülő terhelhetőségének felismerése, az írásbeli kommunikáció előtérbe kerülésével az ebből adódó nehézségek leküzdése, úgymint az emocionális töltet hiánya vagy az írott információ értelmezésének nehézsége, a könnyebb félreérthetőség. Valamint az, hogy nem tudunk egymástól olyan könnyed módon kérdezni, mint élőszóban.

Visszatekintve láthatóvá válik, hogy ezekben a hónapokban a legfontosabb és legjelentősebb feladatunk a családokban a „nincs egyedül” érzés erősítése volt, és nem a terápiás célok megvalósítása.

Az új feladataink felismerésében és az ezekkel való megküzdésben sokat segített a korábbi ismeretség, kötődés, bizalom, amellyel a szülőkkel egymás felé tudtunk fordulni már a pandémiát megelőző időszakban is és – a legtöbb család esetében – alatta is. Így könnyebben megérthettük, hogy az adott édesanya például azért nem lép interakcióba velünk hosszabb ideig, mert a család összetartása, működtetése jelentős energiákat von el tőle, és nem azért, mert nem szeretne. Ez nagyon sokat jelentett mindannyiunknak, és nagy jelentősége volt abban, hogy amint ismét lehetőség nyílt a foglalkozások megtartására személyesen, az elmúlt időszak részletes átbeszélése után onnan tudtuk folytatni a közös munkát, ahol az félbeszakadt.

Az otthoni munkavégzés és fejlesztés alatt számos kérdés merült fel főként a fejlesztésre, terápiára vonatkozóan mind a gyermek, mind a szülő, mind pedig a terapeuta szempontjából.

A gyermek szempontjából nagyon szerettünk volna választ kapni arra, hogy szabad-e, lehet-e elvárni egy kétéves kisgyermektől, hogy otthon az édesanyjával ugyanúgy végigvigyen egy olyan foglalkozást, amilyen a személyes találkozásaink alkalmával venne részt.

Szülői szempontból az feszített leginkább, hogy az egyébként is terhelt szülőre mekkora nyomást, felelősséget terhelhetünk még a terápiával is. Az ő koofterapeuta szerepe hogyan befolyásolja majd a szülői kompetenciáját. Vajon milyen irányú, mértékű változások következnek be ennek az időszaknak a hatására az anya/apa-gyermek kapcsolatban például egy olyan esetben, amelyben a szülő számára egyébként is nehézséget jelent a „nembeszélő” gyermekéhez való kapcsolódás.

Logopédus és korai fejlesztő aspektusból kétségeket ébresztett bennünk, hogy a terápia megvalósítása hogyan folytatódjon. Az otthoni gyakorlás, ismétlés korábban is része volt a korai fejlesztésnek, azonban az új terápiás célok megvalósítását a családra terhelni nem tűnt helyénvalónak. Szakemberként nem lehet egy olyan terápia felelősségét vállalni, melyet nem mi végzünk, akármennyire is szoros az együttműködés a szülővel. A korai fejlesztésben részesülő gyermekek életkora, állapota, valamint a szülői oldalról az elfogadás folyamata nem terhelhető ilyen mértékben.

Idővel azonban ezek a kérdések valamelyest tisztultak. A megoldást ebben az esetben – mint a gyógypedagógia csaknem minden területén – az egyéni igényekre, szükségletekre szabott támogatás jelentette. Kialakult egy struktúra, rendszer, hogyan segíthetjük a családokat a „távolból”.

Ennek a struktúrának fontos eleme volt, hogy a legtöbb családdal kapcsolatban maradtunk. E-mailben, telefonon a család egyéni lehetőségeihez, igényeihez alkalmazkodva rendszeres időközönként kommunikáltunk arról, hogyan fejlődik a gyermek, hogyan tudják vagy tudják-e végezni az otthoni gyakorlatokat, hogyan telnek a mindennapjaik.

Az otthoni gyakorláshoz rendszeresen küldtünk játékgyűjteményt, melyet a családok saját belátásuknak, kapacitásuknak megfelelően használhattak. A játékgyűjtemények az „otthoni játéktár” elnevezést kapták, szándékosan mellőzve a „feladatlap” szót. Nem az volt a cél, hogy terhet rójunk a szülőkre, sokkal inkább egy játéklehetőségként, hasznos időtöltésként tekintettünk a gyűjteményekre. Fontosnak tartottuk, hogy a játékok kreatívak, érdekesek legyenek, és a családok elkészíthessék a háztartásban fellelhető eszközökből, alapanyagokból. Fontos szempont, hogy a szülő részéről ne igényeljen hosszadalmas előkészületet, és legalább néhány játékot be lehessen építeni a napi rutinba vagy a házimunkába (például zoknipárosítás, majd célba dobás az elkészült zoknigombócokkal). Végül pedig az egyes játékokhoz tartozó leírások megfelelően informatívak legyenek a szülők számára, de ne vetekedjen a módszertani könyvek leírásával.

Ebben az időszakban is segítettük egyfajta összekötőként a gyermekek szakértői bizottságokban történő kontrollvizsgálatát. Támogatást nyújtottunk az óvodaválasztásban. Szükség szerint online konzultációt biztosítottunk a szülők számára, továbbá a szülők igényelheték a pszichológiai megsegítést.

Telelogopédia – Hallgatói gyakorlat (Sárdy Boglárka)

A 2019–20-as tanév márciusában a pandémia miatt elrendelt karantén jelentős változásokat idézett elő az évközi gyakorlat lebonyolításában. Az új helyzet hatással volt a gyakorlóintézményre, a gyakorlatvezetőkre és a logopédus hallgatókra. A koronavírus-járvány első hulláma során az online térre szorultunk. Az internet és egyéb infokommunikációs eszközök használata mindennapi kommunikációs csatornává vált, érzékeltük ránk gyakorolt pozitív, illetve negatív hatásait.

A tavaszi szemeszter gyakorlatát még elkezdhattük. A hallgatók a hospitálás során megfigyelhették a foglalkozás tartalmi elemeit, a didaktikai mozzanatokot, az alkalmazott módszereket, a fejlesztés különböző részfeladataihoz használt eszközöket, a hospitálást követően pedig meghallgatták a gyakorlatvezető reflexióját. Lehetővé vált, hogy a hallgatók bekapcsolódjanak a fejlesztő munkába. Megismerték az óramegbeszélés, felkészítés folyamatát, tartalmát, követelményeit. Hamarosan az intézmény a pandémia miatt bezárt, emiatt áttértünk az otthoni munkavégzésre. A home office-ban töltött gyakorlati időszak alatt figyelemmel kísértük a gyakorlatot érintő változásokat. Folyamatosan tájékozódunk, tartottuk a kapcsolatot, együttműködtünk a logopédia szakcsoporttal és a gyakorlatért felelős oktatóval. Megosztottuk véleményünket arról, hogy melyek lehetnek azok a követelmények, amelyek a hallgatók számára teljesíthetők és biztosítják az esélyegyenlőséget (intézménybemutató, gyermekbemutató/esetmegbeszélés, óramegbeszélés, tervezetek készítése, játékötletek gyűjtése a terápia egyes szakaszaihoz, eszközök, feladatlapok, esetleg videós segédletek készítése a terápiás órákhoz). A gyakorlatvezetők igyekeztek a hallgatói oldalról érkező elvárásoknak is megfelelni (bemeneti kérdőív visszajelzései).

A gyakorlati időszak alatt különböző, tőlünk független okokból kifolyólag több nehézséggel szembesültünk, például azzal, hogy a gyermekek online részvételét sajnos nem tudtuk biztosítani, illetve az internet használata, a megfelelő technikai eszköz megléte, a téroról korlátozottsága gyakran nehezítette a kölcsönös kommunikációt. A hallgatók a konzultációk során elmondták, hogy hiányzott nekik a kontakt oktatási környezet, ezen belül a gyermekekkel való kapcsolat alakítása: az a praktikus tudás, amire a jövőben szükségük lenne pl. nevelési helyzetek megoldása, a gyermek motiválása, az elkészített eszközök kipróbálása, a visszajelzések értelmezése, és nem valósulhatott meg a személyes élményt, a tapasztalatokat követő reflexió gyakorlása sem. Ők voltak azok a hallgatók, akik az előző félévben hospitáltak, illetve rövid feladatokkal kapcsolódtak be a fejlesztő munkába, ezért már nagyon várták, hogy taníthassanak. Egy másik aspektus a gyakorlatvezető-hallgató viszony alakulása,

ami más az internetes kommunikációban, mint a személyes találkozások során. Az új munkakapcsolatot mindkét félnek tanulnia kellett. Másképp zajlott egymás megismerése, a bizalomra épülő szakmai kapcsolat megteremtése és fenntartása. A virtuális térben ugyanolyan szükség volt a támogatásra, toleranciára, bátorításra, mint a tudásközvetítésre és irányításra.

A hallgatók továbbá aggódtak amiatt, hogy kompetenssé válnak-e, és ha igen miben, valamint, hogy tudják-e tartani az előrevetített határidőket.

A módosított követelményeket jó tervezéssel sikerült teljesíteni. A gyakorlatvezetők maximális rugalmasságot, tudásanyagot biztosítottak a hallgatók számára. Elkészültek a hallgatói portfóliók, megvalósultak az egyéni és csoportos konzultációk, felkészítések, ötletbörzék.

A kurzus végi elégedettségmérés eredménye szerint a gyakorlati képzés színvonalát a hallgatók 87%-a kiválónak értékelte.

A gyakorlatról tartott munkamegbeszéléseken, tapasztalataink birtokában fogalmazódott meg az, hogy muszáj felkészülni az ehhez hasonló helyzetekre annak érdekében, hogy zökkenőmentesen folytathassuk a gyakorlatot akkor is, ha ismét távolléti oktatásra kerülne sor. Munkacsoportokat hoztunk létre, hetente összeültünk, megbeszéltük a tapasztalatainkat, megvitattuk a felmerülő kérdéseket. Rövid filmeket készítettünk foglalkozásokról, oktatóanyagokat fejlesztettünk, ötleteket gyűjtöttünk a gyakorlat színesítésére.

A covid második hulláma az őszi szemesztert részben érintette. Egyszerre kellett megfelelni a járványügyi követelményeknek, a fenntartó által elrendelt elvárásoknak és a szülők kérésének, a gyakorlaton résztvevő gyermekükre vonatkozóan. A félév hagyományos, jelenléti gyakorlattal indult, azonban a járvány alakulása miatt a IV. éves hallgatókkal rákényszerültünk a hibrid/online tanításra, részben az intézményben megjelenő fertőzés okán elrendelt rendkívüli szünet miatt, részben azért, mert a kormány által elrendelt koronavírus elleni védekezés részeként a legtöbb kollégista hazaköltözött, mivel a lakhatásukat nem tudták megoldani.

Amit érzékelünk az az, hogy míg a tavaszi időszak az útkeresés jegyében zajlott, addig az őszi időszak a már ismert helyzet kezeléséről és a gördülékeny átállásról szólt. Az online tanításra a gyermekeket és az érdeklődő hallgatókat felkészítettük. Néhány gyermek először tapasztalta meg az efféle foglalkozást, nehezen fogadta el a fejlesztési helyzetet, zavarta, hogy a megszokottól eltérően történnek a dolgok. Azok a hallgatók, akiknek nem volt lehetőségük korábban online tanítani, nagyon várták, hogy kipróbálhassák magukat. A hallgatók az egyéni és csoportos beszélgetések alkalmával elmondták, hogy érdekes volt más szerepbe helyezkedni, mert ez más perspektívát nyújtott számukra. Érzékelték azt is, hogy másképp kell készülni az online oktatásra, nem biztos, hogy minden feladat végrehajtható, nehezebb a gyermekek figyelmének fenntartása, a gyermekek feladathelyzetben tartása, instruálása.

A gyakorlatvezetővel való közös munka megkövetelte a maximális együttműködést, a kölcsönös egymásra figyelést (a gyakorlatvezető egyszerre segítette a gyermeket és szükség esetén a hallgatót), a tudatosságot. Igyekeztünk a hallgatókat támogatni, alkalmazkodtunk az egyéni kérésekhez, lehetőséget biztosítottunk hospitálásokra, pótlásokra. A kurzus végi elégedettségmérés eredménye szerint összességében a hallgatók pozitívan élték meg az online tanítást.

Konklúzió

Bennünk megfogalmazódott gondolatok:

- Nagy felelősséget rótt a szakemberekre, hogy bármilyen formában is végeztük az online fejlesztést, tanítást, beléptünk a család intim szférájába. A helyzet rugalmasságot, toleranciát, elfogadást követelt meg a fejlesztőtől.
- A fejlesztési célokon túl hangsúlyosabbá vált a családok lelki támogatása.

- A gyermekek, családok, pedagógusok, hallgatók lehetőségeit és az intézményi szempontokat figyelembe véve érdemes a telelogopédiát tervezni.
- Az eltelt időszak más tudástartalmakat mozgósított, bővült a pedagógiai módszertani eszköztárunk.

Abstract

How did we experience/ are we experiencing the online existence as a child, parent, speech therapist teacher, and a student on the speech therapy specialization at BGGYK? The article presents our experiences gained in various settings of a practice institution serving children with speech disabilities, in light of early childhood intervention, speech therapy development in kindergartens, and the mid-year practice of speech therapy students in the speech therapy specialization at BGGYK. Several thoughts have arisen in us regarding the topic, which we would like to share. We write about experiences, through our own professional and personal lenses, not the results of surveys or research.

Keywords: tele-speech therapy, ICT, supportive assistance, experiences.